

3. Барадулін, Р. Маладзік над стэпам: вершы / Р. Барадулін. – Мінск: Дзяржвыд БССР, 1959. – 110 с.
4. Барадулін, Р. Песні Матчыны з Вушаччыны / Р. Барадулін. – Мінск: ГА БТ «Кніга», 2004. – 352 с.; Вушацкі словазбор Рыгора Барадуліна / уклад. Н. Давыдзенка; прадм. У. Някляева. – Мінск: Кнігазбор, 2013. – 388 с.
5. Бураўкін, Г. Майская просінь: лірыка / Г. Бураўкін. – Мінск: Дзяржвыд БССР, 1960. – 50 с.
6. Пра час і пра сябе: аўтабіяграфіі беларус. пісьменнікаў. – Мінск: Беларусь, 1966. – 392 с.
7. Выгнаны патрыцый: кн. пра Міхася Стральцова / уклад., прадм., камент. М. Скоблы. – Мінск: Лімарыус, 2017. – 432 с.
8. Орлова, Т. [Артыкул без назвы.] Цытуецца паводле аўтарскай рэдакцыі, што была даслана для кнігі пра Г. Бураўкіна на замову аўтара 25 жн. 2021 г.
9. Стральцоў, М. Ад маладзіка да поўні: выбр.: проза, паэзія, эсэ / М. Стральцоў; прадм. А. Адамовіча. – Мінск: Маст. літ., 1987. – 607 с.
10. Перадусім Беларусь: згадваючы Генадзя Бураўкіна: гутаркі, успаміны, эсэ, дзённікі, прысвячэнні / уклад. С. Шапрана. – Смаленск: Інбелкульт, 2016. – 560 с.
11. Шапран, С. [Ю. Бураўкіна:] Беларусь была перадусім [Электронны рэсурс] / С. Шапран // Новы час. – 2019. – 30 мая. – Рэжым доступу: <https://novychas.by/asoba/belarus-by-la-peradusim>. – Дата доступу: 22.09.2021.

УДК 80:378.4(476-25)

ФІЛАЛАГІЧНАЯ СОТНЯ З 1971 ГОДА

І. М. Саматыя¹⁾, Г. К. Ціванова²⁾

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

Мінск, Рэспубліка Беларусь

¹⁾ irinas2015@tut.by

²⁾ galina.tsivanova@gmail.com

У артыкуле прадстаўлена інфармацыя з “Отчёта ордена Трудового Красного Знамени государственного университета имени В. И. Ленина по итогам приёма в 1971 году”. Разглядаюцца матэрыялы справаздачы аб выніках уступных экзаменаў прыёмнай кампаніі 1971–1972 года філалагічнага факультэта БДУ старшыні прадметнай камісіі па беларускай мове і літаратуры прафесара Алега Антонавіча Лойкі. У артыкуле закранаецца тэма праграм па беларускай мове і літаратуры, адзначаецца якасны склад абітурыентаў, прыводзяцца статыстычныя звесткі пра залічэнне студэнтаў. Дзецца інфармацыя пра лёс выпускнікоў 1976 года.

Ключавыя словы: прыёмная кампанія; старшыня прадметнай камісіі А. А. Лойка; праграмы па беларускай мове і літаратуры; склад абітурыентаў; прафесійная дзейнасць выпускнікоў.

PHILOLOGICAL HUNDRED SINCE 1971

I. M. Samatyia¹⁾, G. K. Tsivanova²⁾

Belarusian State University

Minsk, Republic of Belarus

¹⁾ irinas2015@tut.by

²⁾ galina.tsivanova@gmail.com

In the article is shown the information from 'The report of Order of the Red Banner of Labour State University of V. I. Lenin as the result of the infestation in 1971'. The report materials about the results of entrance exams of 1971–1972 the faculty of philology, BSU, the chairman of Belarusian Language and Literature Commission, professor Oleg Antonovich Lojko, are considered. In the article is discussed the topic of Belarusian language and literature programs, the quality of students is noted, statistics' information about the enrollment of students is given. The information about the future life of students of 1976 is given.

Key words: enrollment campaign; the chairman of the commission O. A. Lojko; Belarusian language and literature programs; students membership; professional activity of graduates.

100 – 50 – 100.

Гэтыя лічбы суадносяцца ў сённяшнім дні з наступным: 100-годдзе БДУ – 50 год назад мы былі абітурыентамі – план набору на спецыяльнасць “Беларуская мова і літаратура” – 100 чалавек. Такі збег лічбаў атрымаўся ў гэтым годзе для абітурыентаў 1971 года філалагічнага факультэта БДУ.

Нумаролагі адзначаюць што людзі, якіх у матэрыяльным свеце атачае лічба сто, адрозніваюцца рашучасцю, мэтанакіраванасцю, працавітасцю, аддаюць перавагу разумовай працы перад фізічнай.

Перанесціся ў Мінск жніўня названага года нам дапамаглі матэрыялы фонду № 205 Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь. У вопісе № 8 знаходзіцца дакумент “Справаздача прыёмнай камісіі ўніверсітэта аб працы за 1971–72 год”. Названы дакумент мае грыф: “Тэрмін захоўвання пастаянны” і складаецца з 280 лістоў. У параграфе “Мерапрыемствы па новым наборам” адзначаецца, што калектыў універсітэта надаваў асобую важнасць гэтай працы ў сувязі з 50-гадовым юбілеем БДУ. Ва ўніверсітэце працавалі вочна-завочныя падрыхтоўчыя курсы, праведзена шмат сустрэч выкладчыкаў з выпускнікамі вясковых школ, рабочай моладдзю з мэтай прыцягнення іх у ВНУ. У красавіку выйшаў спецвыпуск газеты “Беларускі ўніверсітэт”, надрукаваны плакатныя аб’явы аб наборам і даведнікі, якія былі разасланы загадчыкам райана 117 раёнаў рэспублікі. Старшынёй прадметнай камісіі па спецыяльнасці “Беларуская мова і літаратура” быў прызначаны прафесар Алег Антонавіч Лойка. У яго справаздачы прадстаўлены расклад уступных экзаменаў, якія праводзіліся ў два патакі: з 1 па 10 жніўня і з 11 па 20 – другі. Абітурыентам трэба было здаваць 4 экзамены: пісаць два сачыненні – па беларускай і рускай літаратурах, здаваць вусны экзамен па беларускай мове і літаратуры, гісторыі СССР. Думаецца, што гэта матэрыял для роздуму. Сёння пытанне выніковага кантролю за курс сярэдняй агульнай адукацыі на слыху і ў настаўнікаў, і ў бацькоў, і ў навукоўцаў.

Экзамены на стацыянар беларускага аддзялення філфака паказалі станоўчыя веды ў абітурыентаў: па пісьмовым экзамене атрымалі “пяць” 8,4 % абітурыентаў, а вусны на “пяць” здалі 41 % паступаючых ад агульнай колькасці абітурыентаў.

Як вынікае, вусны экзамен паказаў больш высокую падрыхтаванасць абітурыентаў, чым пісьмовы. А. А. Лойка, аналізуючы сачыненні і вусныя адказы абітурыентаў, выказвае прапанову “падумаць у гэтай сувязі аб увядзенні ў школу – у старшых класах – пэўнага курса стылістыкі і яшчэ таго, што некалі называлася рыторыкай, – красамоўства, бо цяпер <... > кідаецца ў вочы недастатковае ўменне вялікай часткі абітурыентаў звязна, лагічна, прыгожа выражаць свае думкі на пісьме і вусна. Адною з самых першачарговых задач школы ў выкладанні роднай мовы і літаратуры з’яўляецца якраз павышэнне культуры мовы”. Не менш важнымі агульнымі задачамі па павышэнні падрыхтоўкі вучняў у школе аўтар называе “больш грунтоўнае азнаямленне вучняў з асновамі тэорыі літаратуры; задачы канкрэтна-эстэтычнага выхавання вучняў на матэрыяле роднай літаратуры, прывіццё пачуцця прыгожага, адчування мастацкасці слова, што называюць мастацкімі асаблівасцямі, задачы больш шырокага азнаямлення з сучаснай беларускай літаратурай”. Найбольш агульнымі недахопамі ў веданні мовы былі пытанні, звязаныя з сінтаксісам: пастаноўка знакаў прыпынку ў складаназлучаным сказе, сказах з пабочнымі словамі; з вызначэннем канструкцыі слова. Усе вышэй адзначаныя недахопы агульныя для тых, хто не прайшоў па конкурсе.

Сярод школ, што далі найлепшых абітурыентаў, названы Абчугская СШ Крупскага р-на (Старычонак В. Д.), Мядзельская СШ Мінскай вобл. (Купрэвіч Г. В.), Галынкаўская СШ Зэльвенскага раёна (Ламека У. Б.), СШ № 1 г. Слоніма (Супрун І. М.), Варанчанская СШ Карэліцкага раёна Гродзенскай вобл. (Таўгені М. А.), Калінкавіцкая СШ Гомельскай вобл. (Кавальчук С. В.), Малежаўская СШ Столінскага раёна (Флар’яновіч М. І.), Пінкавіцкая СШ

Пінскага раёна Брэсцкай вобл. (Крышчук Т. І.) і інш.

У дакуменце “Сведения о зачислении студентов на I курс дневного отделения по состоянию на 30 августа 1971 года” прадстаўлена статыстычная інфармацыя:

план прыёму – 100 чалавек, пададзена 391 заява, вытрымалі экзамены 281 абітурыент, з іх на “4” і “5” – 88, 104 атрымалі нездавальняючыя адзнакі, залічана – 104, усяго са стажам 2 і больш гадоў і дэмабілізаваных з Савецкай Арміі было 10, з іх 1 працаваў па спецыяльнасці, 94 абітурыенты паступалі адразу пасля заканчэння школы, атрымалі граматы за поспехі ў вывучэнні асобных прадметаў – 31, члены КПСС – 2, члены ВЛКСМ – 102, 29 – мужчыны, 75 – жанчыны, 30 – рабочыя і дзеці рабочых, 50 – калгаснікі і дзеці калгаснікаў, 24 – служачыя і дзеці служачых, 94 – беларусы, 4 – рускія, 2 – іншыя нацыянальнасці, 7 – з г. Мінска, 18 – з іншых гарадоў Беларусі, 79 – з сельскай мясцовасці.

Алег Антонавіч пералічыў у справаздачы лепшых абітурыентаў і школы, якія іх падрыхтавалі. Трэба адзначыць аб’ектыўнасць гэтай ацэнкі: усе гэтыя абітурыенты былі паспяховымі студэнтамі і частка з іх прадоўжыла свой шлях у навуку.

Да 50-гадовага юбілею быў выдадзены зборнік “Універсітэт паэтычны” (Мінск, 1971. – 243 с.) вершаў выпускнікоў БДУ розных гадоў. Асобны раздзел “Спявайце, юныя паэты” прысвечаны творам тагачасных студэнтаў, сярод якіх Галіна Каржанеўская, Люба Тарасюк, Васіль Сахарчук і інш. На занятках па ўводзінах у літаратуразнаўства Вячаслаў Пятровіч Рагойша паказаў нам гэты зборнік, сказаў, што мы можам наведаць урачыстую юбілейную вечарыну ў Палацы спорту і нават паспрабаваць узяць аўтографы ў некаторых з аўтараў вершаў. Помніцца, многія з нас набылі гэтыя зборнікі і скарысталіся запрашэннем.

Вельмі ўражвала ўрачыстасць мерапрыемства: на сцэне рэктары замежных ўніверсітэтаў у прыгожых аксамітных мантыях, у адмысловых галаўных уборах – гэта напаўняла гордасцю і давала разуменне, што наш БДУ попалеч з універсітэтамі Еўропы. Сёння, азірнуўшыся назад, думаецца, што гэта прапанова Вячаслава Пятровіча мела значнае выхаваўчае значэнне: мы атрымалі эмацыйны зарад, які настройваў на вучобу. Хлопцы дзяліліся амбіцыйнымі планамі: хто першы выпусціць зборнік вершаў.

У той час на факультэце працавала літаратурнае аб’яднанне “Узлёт”, якім кіраваў Алег Антонавіч, а старастам быў Мікола Мятліцкі – будучы паэт і перакладчык, які за шматлікія высокамастацкія творы стаў лаўрэатам прэміі камсамола Беларусі (1986), Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь імя Янкі Купалы (1998), прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” (2013).

Выдалі свае зборнікі вершаў і іншыя “ўзлётаўцы” набору 1971:

Алесь Жыгуноў – лаўрэат прэміі камсамола Віцебшчыны за кнігу “Матчына вышыванка” (1984), а за зборнік вершаў “Ля цяпельца зары” (2009) адзначаны другой прэміяй “Сярэбраны купідон” рэспубліканскага літаратурнага конкурсу;

Іван Рубін (1954–1993) – аўтар кніг паэзіі “Над вечнасцю гнязда” (1984), “Вянок надзеі” (1990), “Набытак” (1992);

Анатоль Шушко (1954–2018) – лаўрэат літаратурнай прэміі імя У. А. Калеснікі Брэсцкага аблвыканкама (2014).

Пісалі вершы і Людміла Дзіцэвіч, і Мікола Цялега, і Марыя Флар’яновіч, і інш.

У 1976 годзе мы ўсе атрымалі кваліфікацыю “Філолаг. Выкладчык беларускай і рускай мовы і літаратуры”, а таксама размеркаванне на працу ў школы. Некаторыя яшчэ і накіраванне ў аспірантуру.

Амаль усе мы пачыналі самастойны шлях з настаўніцтва ў школе, і абсалютная большасць аддала гэтай справе ўсё працоўнае жыццё. Валянціна Чарнавец (Белезяк), Людміла Гладкая (Раманоўская), Зінаіда Шыбайла, Зоя Кохан, Валянціна Лагун, Вольга Клімовіч і многія іншыя атрымалі вышэйшую кваліфікацыйную катэгорыю, дзяліліся сваім вопытам з калегамі. Анатоль Мароз стаў загадчыкам Шклоўскага райана. І сёння яшчэ працягваюць сеяць разумнае, добрае, вечнае Таццяна Вялента (Ануар) у Навасельскай школе Мінскага раёна і Людміла Гладкая (Раманоўская) у гімназіі-каледжы пры БДАМ.

Праз некаторы час пасля заканчэння ўніверсітэта паступілі ў аспірантуру пры БДУ Уладзімір Ламека і Рычард Саматыя, пры АН БССР – Вячаслаў Жыбуль, Васіль Старычонок, Галіна Хромчанка (Ціванова), пры Інстытуце педагогікі – Ірына Супрун (Саматыя). Прадоўжылі свой шлях у навуку і абаранілі кандыдацкія дысертацыі па літаратуразнаўстве Вячаслаў Жыбуль (1948–1989) і Галіна Герко (1953–2017), па мовазнаўстве – Васіль Старычонок і Галіна Хромчанка (Ціванова), па педагогіцы – Ірына Супрун (Саматыя). Найбольшых поспехаў на гэтым шляху дасягнуў В. Д. Старычонок, які абараніў і доктарскую дысертацыю, стаў прафесарам, узнагароджаны ордэнам і Францыска Скарыны, медалём Францыска Скарыны, знакам “Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь”. Сёння ён – дэкан

філалагічнага факультэта БДПУ імя Максіма Танка.

Адпаведная кваліфікацыя прывяла на выкладчыцкую працу ў вышэйшыя навучальныя ўстановы Ірыну Супрун (Саматія) – дацэнта кафедры метадыкі і рыторыкі БДУ, Галіну Хромчанка (Ціванову) – дацэнта кафедры беларускага мовазнаўства БДУ. У розныя гады працавалі ў вну: Рычард Саматія (1955–2019) загадчыкам вучэбнага аддзела БДУКіМ, Людміла Дзіцэвіч выкладчыкам гэтай жа вну, Галіна Герко (Зенава) – выкладчыкам Інстытута сучасных ведаў.

Займаецца навуковай дзейнасцю Уладзімір Бянько – навуковы супрацоўнік Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі.

Добрая лінгвістычная падрыхтоўка, асабліва ў галіне стылістыкі, дазволілі паспяхова працаваць Міколу Мятліцкаму ў розных выдавецтвах: у “ЛіМе”, “Мастацкай літаратуры” і “Полымі”. Журналісцкія здольнасці прывялі Алеся Жыгунова ў газету “Веснік Глыбоччыны”; Івана Рубіна – у “Мінскую праўду”, а потым у “Народную газету”, “Звязду”; Эму Сайкоўскую – у газету “Переходный возраст”. Выключнае веданне нормаў літаратурнай мовы абумовіла працу стылістычных рэдактараў Валянціны Грох (Паладзенка) – у “Народнай газеце”, Ірыны Варановіч (Сідарэвіч) – у газеце “Беларускі час”. Святлана Бжазінская (Шукан) сёння загадчык рэдакцыйна-выдавецкага аддзела Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

Класічная ўніверсітэцкая адукацыя дазволіла рэалізаваць сябе ў іншых сферах. Так, Уладзімір Ламека працаваў намеснікам упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Станіслаў Палякоў – галоўным спецыялістам упраўлення друкаваных СМІ і знешніх сувязяў Міністэрства інфармацыі, Людміла Жукава (Шырко) – галоўным спецыялістам Цэнтра па аўтарскіх правах, Анатоль Сяргееў – Міністэрства фінансаў, страхавыя кампаніі Рэспублікі Беларусь. Людміла Дзіцэвіч атрымала другую адукацыю па псіхалогіі і па гэтай спецыяльнасці працавала ў тэхналагічным універсітэце. Іосіф Кучынскі – палкоўнік міліцыі на транспарце, намеснік начальніка акадэміі МУС Рэспублікі Беларусь, начальнік ідэалагічнага ўпраўлення МУС Рэспублікі Беларусь. Тамара Хваль (Півавар) працавала інспектарам па справах непаўналетніх Баранавіцкага РАУС. Паралельна з вучобай на філфаку вучыўся ў тэатральна-мастацкім інстытуце Алег Драбышэўскі, які сёння стаў вядомым мастаком, прызёрам міжнародных конкурсаў і пераможцам XXII Міжнароднага конкурсу “ВЕРНІСАЖ 2017”.

Большасць з нашых дарагіх аднакурснікаў сёння на заслужаным адпачынку, але знайшлі справу па душы. Генадзь Скурко заняўся разьбой па дрэве, стаў членам Беларускага саюза майстроў народнай творчасці. Удзельнічаў у абласных і рэспубліканскіх выставах, кірмашах, дзе неаднаразова быў адзначаны дыпламамі, граматамі і каштоўнымі падарункамі. Зіна Шыбайла вырошчвае на Случчыне кавуны і дыні. Валя Чарнавец вяжа прыгожыя хусткі.

Некаторых з нас лёс закінуў далёка: у Маскву – Стэльмах Рэгіну, у ЗША – Карабейнік Святлану і Флар’яновіч Марыну, у Італію – Кохан Зою і Роўбу Ірыну, у Бельгію – Алу Марат.

Любоў да прафесіі, павагу да сваёй alma mater многія з нас перадалі сваім дзецям. Закончылі філалагічны факультэт БДУ: Ганна Мятліцкая, кандыдат філалагічных навук, – дачка Міколы Мятліцкага, Наталля Ламека, кандыдат філалагічных навук, – дачка Уладзіміра Ламекі, Паліна Ціванова – дачка Галіны Хромчанка, Андрэй Скурко – сын Ганны Супрун і Андрэя Скурко, Святлана Галеба – дачка Марыі Флар’яновіч, Юлія Беязяк – дачка Валянціны Чарнавец, Аляксандр і Сяргей Цабкайлы – сыны Алы Бянько, Наталля Роўба – дачка Ірыны Роўбы. Таксама стала філолагам Юлія Дзіцэвіч – дачка Людмілы Дзіцэвіч. Закончылі іншыя факультэты БДУ: Вадзім Саматія – сын Ірыны Супрун і Рычарда Саматія, Марына Міхасёнак – дачка Ліліі Чарнэль, Аляксандр Пашкевіч – сын Васіля Пашкевіча, кандыдат гістарычных навук, Сяргей Беязяк – сын Валянціны Чарнавец, Дар’яна Дабранская – унучка Галіны Хромчанка.

Наш дарагі незабыўны Алег Антонавiч Лойка пісаў у вершы “Мне спакою не ведаць”:

Знаць, якім будзе заўтра дзень,
І якой за сталом бяседа,
І якім будзе лёс людзей
Год праз трыста
Мне рупіць ведаць!...

Думаецца, што за тых, каго 50 гадоў таму ён як старшыня прыёмнай камісіі залічыў на філфак, яму не было б сорамна.